

ЧАСТИ НА РЕЧТА

Частите на речта са класове от думи, които са обособени въз основа на поне два показателя.

Първият е собственото им значение.

Например:

- **Съществително име** - назовава предмет.
- **Прилагателно име** - означава признак на предмет.
- **Местоимение** - замества име или именно словосъчетание.
- **Числително име** - назовава число, брой или поредност.
- **Глагол** - означава действие или състояние, свързано с лице или предмет.
- **Наречие** - назовава обстоятелствата, при които протича действието.
- **Съюз** - свързва еднородни части на изречението или различни видове изречения.
- **Предлог** - изразява смислови отношения в изречението.
- **Частица** - допълва, уточнява смисъла на изречението.
- **Междуметие** - изразява чувства, настроения.

Вторият показател е дали думите се променят или не.

Различават се:

- изменяеми части на речта
- неизменяеми части на речта.

ИЗМЕНЯЕМИ ЧАСТИ НА РЕЧТА

При тях се наблюдава промяна във формата.

- **Съществителни имена:** собствени и нарицателни, променят се по род, число, определеност
- **Прилагателни имена** променят се по род, число, определеност
- **Числителни имена** променят се по род, число, определеност
- **Местоимения** променят се по род, число, лице и падеж
- **Глаголи** имат форми за лице, число залог, вид, време, наклонение

НЕИЗМЕНЯЕМИ ЧАСТИ НА РЕЧТА

▪ НАРЕЧИЕ

Наречието е неизменяема, но самостоятелна част на речта, която пояснява действието откъм място (Къде?), начин (Как?), количество (Колко?) и време (Кога?).

Не се променя по род, число, лице, време. Пояснява глагола (сказуемото) в изречението. То може да степенува и с прилагателното име. Разликата между прилагателното име и наречието е, че прилагателното пояснява съществителното име, а наречието - действието. Лесно е да се установи разликата между прилагателно име и наречие, като се проследи менят ли се по род и число.

Наречията – бързо, утре, високо и т.н., често се объркват с прилагателните имена, тъй като повечето от тях са образувани от прилагателни имена. Ориентир за това, дали дадена дума е наречие или прилагателно, е проверяването им в изречение или словосъчетание: Идвам бързо, стигам бързо и Бърза помощ, бърз влак, бързо четене. Различават се наречия, които произлизат от имена – днес, утре; наречия, които произлизат от прилагателни – високо, ниско.

▪ ПРЕДЛОЗИ

Предлогът е неизменяема, несамостоятелна част на речта, която стои пред граматическо име (съществително, прилагателно, числително или местоимение) и изразява синтактичната му зависимост.

Например в изречението „През март често ваят дъждове, особено **в** средата **на** месеца.“ „в“ и „на“ са предлози.

Когато при свързване на 2 думи едната е пояснение към другата, говорим за подчинителна връзка. Главната и зависимата дума могат да се свържат чрез думи, наречени предлози. **Предлозите показват отношенията на зависимост между думите в простото изречение.**

Най-често употребяваните предлози в българския език са: **в, на, от, до, с, за, над, под, зад, към, през, край, върху, срещу, между** и др.

▪ СЪЮЗИ

Съюзите показват връзките между думите в словосъчетание и изречение.

Тези връзки могат да бъдат:

- ✓ **равнопоставени, съчинителни** – *и, или, а*
- ✓ **неравнопоставени, подчинителни** – *че, който, чийто*

▪ ЧАСТИЦИ

Обикновено мястото на частиците е пред глагола, но може да имат и самостоятелна употреба като непълни изречения.

Когато се отнасят до съдържанието на цялото изречение, частиците обикновено имат експресивна роля. Такива са частиците **да, хайде, ха, ето**, които в тази си функция са в началото на изречението със самостоятелно ударение.

▪ МЕЖДУМЕТИЯ

С междуметията се означават емоции – **ох, уф, ах, пфу** и пр. Обикновено се явяват в началото на изказването или самостоятелно.